

ଶ୍ରୀକୂର୍ମରେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ରଚୟିତା

ଜଂ ନିରାକାର ମହାଲିକ

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ନୌବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସାମରିକ କଳାରେ ଯେଉଁ ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା, ତା'ର ମୂଳରେ ଥିଲା ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟ । ସମଗ୍ର ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ ତଥା ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ସଂସ୍କୃତର ବିଦ୍ୱାନମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଆସିଅଛନ୍ତି । ଏହି ବିଦ୍ୱାନମାନେ କାବ୍ୟ, କବିତା ଆଦି ରଚନା କରି ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟକୁ ଉଦ୍ଧୃତ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସାହିତ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଅବଦାନ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । କୌଣସି ଲେଖକ ଓ କବିଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକୃତି କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ସରହଦ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିପାରେନା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗବେଷକ ଡଃ ଅଭରେଲ୍ ସେଇନ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, ସେ ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜାନ୍ସ-କାମ୍ପାର ରାଜ୍ୟର ଜାନ୍ସଠାରେ ଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥାଗାରରୁ ‘ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ’ର ଏକ ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପାଇଥିଲେ । ସେ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ତ୍ରୟୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶ୍ୱନାଥ କବିରାଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ । ଏହାକିଛି କମ୍ ଗୌରବର କଥା ନୁହେଁ । ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଅବଦାନ - ଏହା ଏକ ଅନନ୍ୟ ଉଦାହରଣ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ଭଳି ପରମ୍ପରା ଯଦି ଅନୁସୂତ ହୋଇନଥାନ୍ତା, ମହାକବି ସାଧୁ ପ୍ରଧାନ ଜୟଦେବ ଅମୃତରସ ଶାଣିତ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ରଚନା କରିପାରିନଥାନ୍ତେ । ତାଙ୍କର କୃତି ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରରେ ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସାଧୁପ୍ରଧାନ ଜୟଦେବ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ପୁଣ୍ୟତୋୟା ପ୍ରାଚୀନଦୀ କୂଳରେ ଥିବା କେନ୍ଦୁଲି ଗ୍ରାମରେ ମାତା ବାମାଦେବୀ ଓ ପିତା ଭୋଜଦେବଙ୍କ ଔରସରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାଲ୍ୟସାଥୀ ପରାଶରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାଚୀନଦୀ କୂଳେ ଭ୍ରମଣ ଓ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପାଠପଢ଼ିବାରେ ଅବହେଳା କରୁନଥିଲେ । ସେ ପ୍ରାଚୀ କୂଳରେ ଥିବା ମାଧବଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ସତ୍ତ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ମାଧବଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁ କରୁ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ୧୧ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ପିତୃମାତୃ ହରା ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ।

ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ସେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ସାହିତ୍ୟ, କାବ୍ୟ, ଜ୍ୟୋତିଷ ଆଦି ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତା ଗ୍ରାମର ଜଣେ ମହାଜନଙ୍କଠାରୁ ରଣ ଆଣିଥିଲେ । ଜୟଦେବ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେ ରଣ ସୁର୍ତ୍ତ ନ ପାରି ଜଣେ ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ପୁରୁଷୋତ୍ତମରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ । ସେଠାରୁ ସେ କେତେକ ସାଧୁ-ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଳିଙ୍ଗର ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ ପୀଠ ଶ୍ରୀକୂର୍ମକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ସହ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ଶିଷ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ଶ୍ରୀକୂର୍ମ ଓ ସିଂହାଚଳ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରୁଥିଲେ । ସାଧୁ ପ୍ରଧାନ ଜୟଦେବଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରରେ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କର ଅଖଣ୍ଡ ଦୀପଦାନ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର ଏକ ଶିଳାଲେଖରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହେବା - ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ।^୧ ସମ୍ଭବତଃ ସେ ଶିଷ୍ୟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଭୁ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସିଥିବା ସମୟର ଘଟଣା ।

ଗଙ୍ଗରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ କ୍ଷେତ୍ର ଶ୍ରୀକୂର୍ମରେ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧୁମାନଙ୍କ ସମାବେଶ ହେତୁ ଏହା ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀଜୟଦେବ ଶ୍ରୀକୂର୍ମଠାରେ ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଷ୍ଣବସାଧୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତକଠାରୁ ଦୀକ୍ଷାଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।^୨ ନିର୍ଯ୍ୟାତକ ରାମାନୁଜଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗୁରୁରୂପେ ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜରେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ସେ ପୁରୀକୁ ଆସି ସିଂହଦ୍ୱାରର ପୂର୍ବଦିଗ ଦୋଳମଣ୍ଡପ ସାହିରେ ଥିବା ରାଧାବଲ୍ଲଭ ମଠ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ପରମ ବୈଷ୍ଣବ ଜୟଦେବ ଗୋସ୍ୱାମୀ ସନ୍ନ୍ୟାସବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ ପୂର୍ବକ ଏହି ମଠର ବିଜେକ୍ଷ୍ମଳୀଠାରେ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟକ୍ତୀର ନିର୍ମାଣ କରି ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଜୟଦେବଙ୍କ ଶିଷ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କ ପିତା ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଜନୈକ ବିପ୍ର ଦେବଶର୍ମା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବରପ୍ରସାଦରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କନ୍ୟାକୁ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବିପ୍ର ଦେବଶର୍ମା ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ଶପଥ ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କ କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀକୁ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ଆଣି ତାଙ୍କର ସେବା ପାଇଁ ଉତ୍ତର

କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନାବିଷ୍ଟ ହୋଇ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟଭକ୍ତ ଜୟଦେବଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସୁକନ୍ୟାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ହେଲା । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜୟଦେବ ପ୍ରଥମେ ବିବାହ ପାଶରେ ଆବଦ୍ଧ ହେବା ପାଇଁ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କ ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ଦମ୍ପତି ଏକ ପ୍ରାଣରେ ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନାରେ କାଳାତିପାତ କଲେ ଏବଂ ବିବାହ ପରେ କିଛି ଦିନ ସ୍ୱ-ଗ୍ରାମରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ।

ঐତିହାସିକ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, ଜୟଦେବଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପଦ୍ମାବତୀ ଜଣେ ନୃତ୍ୟ ପଟ୍ଟୟାତ୍ରୀ ମହିଳା ଥିଲେ । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ତିନୋଟି ମନ୍ଦିରରେ ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କ ନାମ ନୃତ୍ୟାଙ୍ଗନା ଭାବେ ଶିଳାଲେଖରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଜୟଦେବ ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗର କୂର୍ମପାଟକରେ ଥିବା ସଂଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ କଳା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରମାଣ ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲେଖରେ ମିଳୁଛି ।^୩

ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ପୁରୀଠାରେ ସେହି କୁଟୀରରେ ରହି ଜୟଦେବ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ପରମାରାଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସନ୍ତୋଷ ବିଧାନ ନିମିତ୍ତ ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ରଚନା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଯେଉଁ ପଦଗୁଡ଼ିକ ସେ ରଚନା କରନ୍ତି, ତାକୁ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଭକ୍ତି ବିହ୍ୱଳ କଣ୍ଠରେ ଗାନ କରନ୍ତି । ଜୟଦେବ ସେହି ପଦଗୁଡ଼ିକ ଗାନ କରିବା ସମୟରେ ପତ୍ନୀ ପଦ୍ମାବତୀ ଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ଜୟଦେବ ତାଙ୍କ ରଚିତ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର

‘ସ୍ମର ଗରଳ ଖଣ୍ଡନଂ ମମଶିରସି ମଣ୍ଡନଂ ।’

ଲେଖିସାରିଲା ପରେ ସଂଶୟାପନ ହୋଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବିନ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ପଦ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେବାରୁ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଜେ ଜୟଦେବଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଜୟଦେବଙ୍କ ବେଶରେ ଆସି ତାଙ୍କ ପର୍ଶୁକୁଟୀରରେ ପ୍ରବେଶ ପୂର୍ବକ ତାଳପତ୍ର ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ସେହି ପଦତଳେ ‘ଦେହି ପଦ ପଲ୍ଲବ ମୁଦାରମ୍’ ଲେଖି ଦେଇ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଗଲେ । ସ୍ନାନସାରି ଜୟଦେବ ଆସି ଉପଯୁକ୍ତ ପଦପୂରଣ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ରାତ୍ରି ଶେଷରେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ପତ୍ନୀ ପଦ୍ମାବତୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରି ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଜୟଦେବଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତି ବିଶେଷ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ରଚନା ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ ଜୟଦେବ ଏହାକୁ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ ରୂପେ ଅର୍ପଣ କରି ନିଜ ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ ମଣିଥିଲେ । ବଡ଼ସିଂହାର ପରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀୟ ରାଜା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ର ରାଘବ ଦେବ (୧୧୫୬-୧୧୭୦)

ଏହାର ପାଠ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଜୟଦେବଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ରାଜସଭାରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ପାଠ କରି ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ (ଖ୍ରୀ:୧୨୭୮ରୁ ଖ୍ରୀ:୧୩୦୬) ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।

ঐତିହାସିକ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଗୁରୁ ଲେଖିଛନ୍ତି, ‘ମହାକବି ଜୟଦେବଙ୍କ ଲେଖନୀ ସମ୍ଭୂତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରୀକୂର୍ମର ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ରଚିତ ହୋଇଥିବା ଅନୁମିତ ହୁଏ । କାରଣ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଯେଉଁ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ସାହିତ୍ୟ ସମାଜକୁ ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲେ ସେହି କୃଷ୍ଣ କରୁଣାମୃତ କାବ୍ୟ ଜୟଦେବଙ୍କର ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।^୪

ଦଶାବତାରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣୀତ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ମହାକାବ୍ୟର ଦ୍ୱାଦଶ ସର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଏଗାର ଗୋଟି ବିଭିନ୍ନ ରାଗର ଚବିଶଟି ସଂଗୀତ ଅଛି । ମହାକବି ଜୟଦେବ ବଳରାମ ଓ ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ଦଶାବତାର ମଧ୍ୟରେ ନେଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅବତାରୀ ରୂପେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛନ୍ତି । ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ର ପ୍ରଥମ ଟୀକା ‘ଭାବବିଭାବିନୀ’ର ପ୍ରଣେତା ହେଉଛନ୍ତି ଉତ୍କଳୀୟ ପଣ୍ଡିତ ଉଦୟନାଚାର୍ଯ୍ୟ । ତା’ପରେ ପରେ କବିରାଜ ନାରାୟଣ ଦାସ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁରୀ, ଧନଞ୍ଜୟ ଦ୍ୱିଜ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଭଟ୍ଟଙ୍କ ଭଳି ଉତ୍କଳୀୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସଂସ୍କୃତରେ ଟୀକା ଲେଖିଛନ୍ତି । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଅବଲମ୍ବନରେ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ, ଧରଣୀ ଧର, ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ, ଉଦ୍ଧବ ଦାସ, ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର, ବଜ୍ରୀ ଦାସ, ବାସୁଦେବ ମିଶ୍ର, ପିଣ୍ଡିକ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ଗୋପୀନାଥ ଧୀର, ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଭଞ୍ଜ, ଗୌରହରି ପରିଚ୍ଛା, ପଟିଆରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଉତ୍କଳୀୟ କବି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଟୀକା ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।^୫ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଅନୁକରଣରେ କବିଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ଦିବାକର ମିଶ୍ର ‘ଅଭିନବ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’ ରଚନା କରି ଗଜପତି ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ (ଖ୍ରୀ:୧୪୬୬-ଖ୍ରୀ:୧୪୯୭) ନାମରେ ଭଣିତା କରିଛନ୍ତି ।

ବୋଳମଣ୍ଡପ ସାହିସ୍ଥିତ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ମଠରେ କେତେକ ପ୍ରାଚୀନ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ମଧ୍ୟରେ ‘ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ’, ଭାଗବତ ପ୍ରଭୃତି ଅଦ୍ୟାପି ବିଦ୍ୟମାନ । ଏହା ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ମଠ । ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଏହି ମଠର ନୂତନ ମହନ୍ତମାନେ ଗାଦିସାନ ହେବା ସମୟରେ ‘ମହତ୍ତାଳ ଶାଢ଼ୀ ବନ୍ଧା’ ଉତ୍ସବ ପାଳିତ ହୁଏ । ସେଥିରେ ଚାରି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଯ୍ୟାକ, ରାମାନୁଜ, ଗୌଡ଼ୀୟ ଓ ରାମାନନ୍ଦୀ ସଂପ୍ରଦାୟର ମଠାଧୀଶମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ସ୍ୱତ୍ୱ ଲିପି ଅନୁଯାୟୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ମଠ ମହନ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ଉପଚାର ଓ ଆଲଟ ସେବା କରିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି । ଏ ସେବା କରି ମଠ ମଣ୍ଡଳ ପାଆନ୍ତି ।^୬

ମହାକବି ଜୟଦେବ ଏହି ମଠସ୍ଥଳୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବାରୁ ଏହା ଏକ ପବିତ୍ର ପୁଣ୍ୟସ୍ଥଳୀ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହୁଏ ।

ଜୟଦେବ ଉତ୍କଳୀୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ବହୁ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରି ଉତ୍କଳୀୟ କବି ମଣ୍ଡଳୀର ମଉଡ଼ମଣୀ ରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆର ହୃଦୟ ସିଂହାସନରେ ବିରାଜମାନ କରୁଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ‘ଚୈତନ୍ୟ ଚରିତାମୃତ’ରେ ଲେଖାଅଛି ।

‘ଜୟଦେବ ବିଦ୍ୟାପତି ରାୟେର ନାଟକ ଗୀତି
କର୍ଣ୍ଣାମୃତ ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ
ମହାପ୍ରଭୁ ରାତ୍ରି ଦିନେ ସ୍ବରୂପ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ସନେ
ଗାୟ ଶୁନେ ପରମ ଆନନ୍ଦେ ।’

ପାଦଟୀକା

୧. ଓଡ଼ିଶାର ସାଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସ - ୪ର୍ଥ ଖଣ୍ଡ - ଡଃ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଗୁରୁ
୨. OHRJ. vol-III, No.-1, page-20
୩. କବି ଜୟଦେବ - ସ୍ବର୍ଗତଃ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ, ମଇ-୨୦୦୫
୪. ଓଡ଼ିଶାର ସାଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସ - ୪ର୍ଥ ଖଣ୍ଡ - ଡଃ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଗୁରୁ
୫. କବି ଜୟଦେବ - ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ମିଶ୍ର, ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ
୬. ପୁରୀର ମଠ ସଂସ୍କୃତି - ଭାସ୍କର ମିଶ୍ର

ଏନ୍-୧/୮୨,

ଆଇ.ଆର୍.ସି. ଭିଲେଜ, ଭୁବନେଶ୍ବର-୧୫

